

آشنایی با مفاهیم بازار سرمایه و بورس اوراق بهادار

استاد گرامی : خانم دکتر خسروی پور

ارائه دهنده : مریم شریفی

اقتصاد هر کشور از دو بخش تشکیل می شود:

بخش واقعی : در برگیرنده جریان کالا و خدمات و نیروی انسانی

بخش مالی : شامل جریان وجوه ، اعتبارات و سرمایه

نقش بخش مالی در اقتصاد

- انتقال وجوه بین واحدهای اقتصادی
- کشف (تعیین) قیمت سرمایه و وجوه
- انتشار و تجزیه و تحلیل اطلاعات
- تسهیل دادوستد
- توزیع ریسک

انتقال وجوه بین واحدهای اقتصادی

بازار مالی ، امکان انتقال وجوه را از واحدهای دارای مازاد پس انداز به واحدهای مواجه با کمبود منابع فراهم می کند . تأثیر این نقل و انتقال وجوه ، فراهم آوردن امکان سرمایه گذاری مولد است .

نحوه انتقال پس اندازها و تبدیل آنها به سرمایه گذاری :

■ انتقال مستقیم وجوه : از سوی پس اندازکنندگان به شکل اعطای وامهای بلندمدت (خرید اوراق قرضه) یا مشارکت در سرمایه گذاری (خرید سهام)

■ انتقال غیرمستقیم وجوه : از طریق واسطه های مالی

فرآیند کشف قیمت

بازارهای مالی با تعیین قیمت سرمایه و وجوه ، به
بنگاههای اقتصادی در تصمیم گیریهای سرمایه گذاری و
برنامه ریزی مالی کمک می کنند .
در صورت وجود شرایط رقابتی در بازار ، قیمت به
درستی و عادلانه تعیین می شود .

انتشار و تجزیه و تحلیل اطلاعات

بازار کارآمد و قاعده مند مالی ، با انتشار و تجزیه و تحلیل اطلاعات ، به سرمایه گذاران و قرض گیرندگان در اتخاذ تصمیماتشان کمک می کند . نظارت بر انتشار به موقع اطلاعات ، شفافیت و کارایی بازار مالی را افزایش می دهد .

تسهیل دادوستد

سیستم های مالی با کاهش هزینه های مبادلاتی موجب تخصیصی تر شدن فعالیت ها ، نوآوری تکنولوژی و رشد اقتصادی می شوند .

توزیع ریسک

- انتقال ریسک اشتغال به فعالیتهای اقتصادی بزرگ و پر مخاطره به پس انداز کنندگان حاضر به پذیرش ریسک
- ایجاد تنوع در سبد دارایی
- کاهش ریسک نقدشوندگی از طریق انتشار و تحلیل اطلاعات و تسهیل دادوستد

دسته بندی بازارهای مالی

■ براساس نوع دارایی مالی یا ثابت و متغیر بودن درآمد
ابزارهای مالی (بازار بدهی - بازار سهام)

■ بر حسب سررسید تعهدات مالی

بازار پول: بازار داد و ستد ابزارهای مالی با سررسید کمتر از یکسال

بازار سرمایه: بازار داد و ستد ابزارهای مالی با سررسید بیش از یکسال

■ مرحله عرضه اوراق بهادار

بازار دست اول : بازار عرضه اوراق بهادار جدید انتشار

بازار دست دوم : بازار داد و ستد اوراق بهادار موجود

بازار پول

بازار دادوستد پول و دیگر داراییهای مالی جانشین
نزدیک پول که سررسید کمتر از یک سال دارند .
ویژگی :

- اندک بودن ریسک نقدشوندگی و عدم پرداخت

- نقدینگی بالا

نهادهای فعال :

بانک مرکزی ، بانک های تجاری ، موسسات اعتباری

غیر بانکی

ابزارها :

- اسناد خزانه
- پذیرش بانکی
- اوراق تجاری
- گواهی های سپرده

ابزارهای بازار پول

اسناد خزانه : اوراق بهادار کوتاه مدتی است که توسط دولت منتشر می شود و سررسید آن شامل سه ماه ، شش ماه یا یک سال است . این اسناد کوپن بهره ندارند و به صورت تنزیل شده به فروش می رسند .

گواهی سپرده : سندی است که توسط یک موسسه سپرده پذیر (عموماً بانک ها) در قبال دریافت مبلغ مشخصی پول که نزد آنها سپرده شده ، منتشر می شود . این گواهی ها دارای سررسید و نرخ بهره معین هستند.

اوراق تجاری : نوعی اوراق قرضه کوتاه مدت بدون تضمینی هستند که معمولاً توسط شرکتهای معتبری که نیاز به وام کوتاه مدت دارند ، منتشر می شود . انتشار این اوراق ، گاهی به صورت تنزیلی و گاهی با پرداخت بهره است .

پذیرش بانکی : دستور پرداخت مبلغ معین در تاریخ معین به حامل آن است که مؤسسات تجاری برای تأمین معاملات مالی با شرکتهای خارجی یا داخلی ، به کار می گیرند .

نهادهای بازار پول

بانک مرکزی : به عنوان یکی از نهادهای اصلی بازار پول، نقش مهمی در تنظیم جریان پول و اعتبار در اقتصاد و تکمیل سیاست های اقتصادی دولت ها بر عهده دارد . بانکداری دولت و بانکهای تجاری ، اعطای وام به بانکهای تجاری ، کنترل و تنظیم عرضه پول و انجام مبادلات مالی بین المللی از جمله مهمترین وظایف بانک مرکزی است .

بانک های تجاری : بزرگترین گروه نهادهای فعال در بازار پول هستند که منابع خود را از سپرده های دیداری ، پس انداز و مدت دار ، گردآوری و با استفاده از آن وام ارایه می کنند .

مؤسسات اعتباری غیر بانکی : این مؤسسات از طریق جذب سپرده های غیر دیداری ، اخذ تسهیلات و استفاده از سایر ابزارهای مالی به تجهیز منابع مبادرت می کنند و منابع مزبور را به اعطای تسهیلات اعتباری اختصاص می دهند .

این مؤسسات قدرت خلق پول ندارند .

بازار سرمایه

بازار دادوستد ابزارهای مالی با سررسید بیشتر از یکسال
و داراییهای بدون سررسید
نهادهای فعال :

بورسهای اوراق بهادار ، بورسهای کالا ، بانکهای
سرمایه گذاری ، کارگزاران ، معامله گران ، بازارسازان ،
مشاوران سرمایه گذاری ، شرکتهای سرمایه گذاری ،
مؤسسات رتبه بند ، پردازشگران حرفه ای اطلاعات

ابزارها :

ابزارهای تأمین مالی دراز مدت

- سهام عادی

- سهام ممتاز

- اوراق قرضه

- اوراق مشارکت

ابزارهای ویژه مدیریت خطر

- قراردادهای اختیار معامله

- قراردادهای آتی

- قراردادهای معاوضه

ابزارهای بازار سرمایه

سهام عادی : نوعی ابزار مالی است که نشانگر مالکیت دارنده آن در یک شرکت است . بازده سهام عادی از پرداخت سود سهام (حاصل درآمد جاری و گذشته شرکت) و عایدی سرمایه (حاصل تغییرات قیمت سهام) ناشی می شود . سهام عادی سررسید ندارد .

ویژگیهای سهام عادی

- سهام عادی از منابع دائمی تأمین مالی به شمار می آیند و سررسید ندارند .
- دارنده سهام عادی مالک نهایی شرکت به حساب می آید .
- مسئولیت دارنده سهام عادی به مقدار سرمایه آنها در شرکت محدود می شود .
- دارنده سهام عادی دارای حق رأی است .
- دارنده سهام عادی در خرید سهامی که شرکت تازه منتشر می کند ، اولویت خواهد داشت .
- سهامدار ، حق انتقال سهام خود را به دیگری دارد .
- دارنده سهام عادی حق اطلاع از وضعیت شرکت را ارد .

سهام ممتاز : این نوع سهام نیز همانند سهام عادی نشانگر مالکیت دارنده آن در یک شرکت است اما برخلاف سهام عادی ، سود سهام معینی دارد که پرداخت آن بر پرداخت سود سهام عادی مقدم است .

ویژگی های سهام ممتاز

■ سهام ممتاز برای دارنده آن در بر دارنده نوعی حق مالکیت در شرکت است.

■ سهام ممتاز سررسید ندارد.

■ شرکت انتشار دهنده سهام ممتاز ، ملزم به وثیقه یا رهن داراییهای خود در قبال انتشار این اوراق نیست.

■ معمولاً سود از پیش تعیین شده و ثابتی به سهام ممتاز تعلق می گیرد.

■ دارنده سهام ممتاز از نظر دریافت سود سهام بر دارندگان سهام عادی حق تقدم دارد .

■ معمولاً اکثر سهام ممتاز بدون حق رأی هستند.

اوراق قرضه : ابزار بدهی درازمدت دولتها و شرکتهای است . دارنده این اوراق ، براساس قرارداد حق دارد مقدار مشخصی بهره دریافت کند و در سررسید ، ارزش اسمی اوراق را پس گیرد .

ویژگی های اوراق قرضه

- دارنده اوراق قرضه ، بستانکار شرکت ناشر است .
- اوراق قرضه دارای سررسید مشخص هستند.
- اوراق قرضه دارای ارزش اسمی مشخص هستند .
- دارنده اوراق قرضه در دریافت اصل و فرع سرمایه خود بر دیگران صاحبان شرکت ، حق تقدم دارد .
- به طور معمول ، دارنده اوراق قرضه در زمینه تصمیم گیریهای شرکت حق رأی ندارد .

اوراق مشارکت : این اوراق به منظور تأمین بخشی از منابع مورد نیاز طرحهای سودآور تولیدی و خدماتی منتشر می شود . اوراق مشارکت ، نوع خاصی از اوراق قرضه است که بهره یا سود آن تا هنگام سررسید قطعی نیست .

ابزارهای ویژه مدیریت خطر

قراردادهای اختیار معامله : قراردادی دو طرفه بین خریدار و فروشنده است که براساس آن خریدار حق دارد که مقدار معینی از دارایی مندرج در قرارداد را با قیمت معین و در دوره زمانی مشخص بخرد یا بفروشد .

قراردادهای آتی : قرارداد خرید یا فروش یک دارایی در قیمت معین و در زمان معین در آینده است .

قراردادهای معاوضه : توافقی دوطرفه برای مبادله یک جریان نقدی در آینده است . این قرارداد ، برای مبادله ارز، کالا و نرخ بهره منعقد می شود .

نهادهای بازار سرمایه

بورس اوراق بهادار : نهاد فعال در بازار دست دوم اوراق بهادار است که وظیفه اصلی آن فراهم آوردن بازاری شفاف برای دادوستد اوراق بهادار است .

بورس کالا : نهاد سازمان یافته ای است که به منظور دادوستد کالا در چارچوب قرارداد آتی ، اختیار معامله و معاوضه تشکیل می شود .

مؤسسات سپرده گذاری و نگهداری اوراق بهادار : این مؤسسات با هدف نگهداری اوراق بهادار و انتقال مالکیت اوراق بدون انتقال فیزیکی آن ، و به طور کلی تسهیل و تسریع دادوستد در بازار اوراق بهادار ایجاد شده اند .

بانک سرمایه گذاری : در بازار اولیه فعالیت می کند و قیمت گذاری ، بازاریابی و فروش اوراق بهادار شرکتها را در انتشار اولیه از طریق عرضه عمومی یا خصوصی بر عهده دارد .

کارگزار : واسطه بین خریدار و فروشنده اوراق بهادار است که به عنوان نماینده مشتری و به حساب مشتری ، در مقابل دریافت کارمزد ، به خرید و فروش اوراق بهادار می پردازد .

معامله گر : واسطه مالی است که به حساب خود به خرید و فروش اوراق بهادار می پردازد و از تفاوت قیمت خرید و فروش سود می برد .

بازارگردان : این نهاد با داشتن توان مالی و تخصص لازم ، عهده دار مسئولیت حفظ بازاری منظم و مداوم در سهامی خاص است .

مشاور سرمایه گذاری : نهادی است که به اشخاص یا نهادهای دیگر در زمینه ارزشگذاری اوراق بهادار ، سرمایه گذاری در اوراق بهادار و خرید و فروش اوراق مزبور ، مشاوره می دهد .

شرکت سرمایه گذاری : واسطه مالی است که کارکرد اصلی آن ، مدیریت تخصصی سرمایه گذاری در بازار اوراق بهادار است .

مؤسسه رتبه بند : کارکرد اصلی این مؤسسات ، رتبه بندی اوراق بدهی شرکتها با توجه به ریسک عدم بازپرداخت یا ورشکستگی است .

پردازشگر حرفه ای اطلاعات : فعالیت عمده این مؤسسات ، گردآوری و پردازش اطلاعات به منظور تصمیم گیری در زمینه سرمایه گذاری در اوراق بهادار است .

بورس اوراق بهادار

بورس اوراق بهادار از مهمترین نهادهای فعال در بازار دست دوم اوراق بهادار به شمار می آید . وظیفه اصلی بورس اوراق بهادار ، فراهم کردن بازاری شفاف برای دادوستد اوراق بهادار پذیرفته شده و همچنین سیستمی مناسب برای نظارت بر جریان دادوستد ، عملیات بازار و فعالیت اعضاست .

ابزارهای مالی مورد معامله در بازار سرمایه ایران

- سهام عادی
- گواهی حق تقدم
- اوراق مشارکت

مزایای پذیرفته شدن شرکت در بورس اوراق بهادار

- تأمین نیازهای مالی شرکت

- افزایش شناخت عموم مردم نسبت به شرکت و محصولات آن در بازار و در نتیجه ارتقای جایگاه شرکت نزد مشتریان، پیمانکاران و تأمین کنندگان منابع مالی

- افزایش سطح اعتماد گروههای ذینفع نسبت به شرکت به دلیل الزامی بودن شرکت به رعایت شرایط اولیه پذیرش و سیاست افشای اطلاعات

- ارزیابی عملکرد شرکت توسط بازار

نحوه پذیرش سهام عادی در بورس اوراق بهادار تهران

■ دریافت درخواست پذیرش از شرکت یا یکی از مؤسسات کارگزاری یا از سهامدار عمده

■ بررسی مدارک ارسالی شرکت (در صورت کامل بودن مدارک ، گزارش مقدماتی تهیه و در صورت وجود نقص ، با شرکت برای رفع آن مکاتبه می شود)

■ ارسال مدارک شرکت به دبیرخانه هیئت پذیرش بعد از تایید دبیرکل

■ ابلاغ شرایط مورد نظر هیئت پذیرش برای پذیرفتن شرکت به متقاضی

■ تهیه گزارش درج شرکت

■ ارسال گزارش درج به دبیرکل و درج رسمی نام شرکت
در فهرست شرکتهای پذیرفته شده در بورس و فهرست
نرخهای سازمان بورس در صورت موافقت دبیرکل

کارگزاران بورس اوراق بهادار تهران

■ تعریف

قانون تأسیس بورس : کارگزاران اشخاصی هستند که شغل آنها دادوستد اوراق بهادار است و معاملات در بورس منحصرأً توسط این اشخاص انجام می گیرد .

آیین نامه اعطای مجوز و فعالیت کارگزار : کارگزار مؤسسه یا شرکتی است که با مجوز سازمان بورس به نمایندگی از طرف اشخاص یا به حساب خود به دادوستد اوراق بهادار پذیرفته شده در بورس و سایر خدمات کارگزاری می پردازد .

■ خدمات قابل ارائه

- خدمات کارگزاری

خرید و فروش اوراق بهادار پذیرفته شده در بورس
پذیره نویسی

اداره امور سرمایه گذاری

بازارگردانی

- خدمات مالی

ارائه مشاوره به شرکتهای متقاضی پذیرش در بورس

ارائه مشاوره به سرمایه گذاران

- تأمین مالی

اخذ تسهیلات اعتباری از بانکها و اشخاص

■ گسترش شبکه کارگزاری

- ایجاد کارگزاری های استانی
- افتتاح شعب و نمایندگی کارگزاری

■ مهمترین شرایط اخذ مجوز کارگزاری

- هیئت مدیره شرکتهای کارگزاری باید حداقل متشکل از ۵ عضو دارای سوابق مدیریتی قابل قبول و تحصیلات مرتبط باشد .

- حداقل سرمایه مورد نیاز برای کارگزاران فعال در تهران ۵ میلیارد ریال و در سایر استانها یک میلیارد ریال است .

- مدیرعامل شرکت کارگزاری باید دارای گواهینامه "مدیریت ارشد بازار سرمایه" و همه کارکنانی که با سیستم معاملاتی کار می کنند نیز باید دارای گواهینامه "اصول مقدماتی کارگزاری" باشند .

با تشکر از حسن توجه شما

